

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

(назва навчальної дисципліни)

підготовки	<u>першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</u> (назва рівня вищої освіти)
галузі знань	<u>D «Бізнес, адміністрування та право»</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальності	<u>D8 «Право»</u> (код і найменування спеціальності)
освітньо-професійної програми	<u>«Право»</u> (назва освітньо-професійної програми)
тип дисципліни	<u>вибіркова навчальна дисципліна</u>

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою теорії та історії держави і права
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Антон ЧУБ

Укладач: *Чечерський Віктор Іванович*, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: вивчення вибіркової дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» доцільне після оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями з теорії держави і права, конституційного права України (в частині екологічних прав громадян, права власності на природні ресурси та засад екологічної безпеки), загальної та особливої частин цивільного права (зокрема інститутів права власності, речових прав на чуже майно та деліктної відповідальності за завдання шкоди), адміністративного права (щодо системи органів публічного адміністрування та дозвільних процедур), кримінального права України (щодо кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти довкілля), а також інформаційного права в частині правового режиму доступу до екологічної інформації та основ права національної безпеки (щодо захисту критичної інфраструктури та екологічних загрозоутворюючих чинників); юридичної деонтології, соціології, логіки та критичного мислення; а також інформаційних технологій в юридичній діяльності (в частині роботи з державними реєстрами та кадастрами природних ресурсів).

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» є комплексні суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки особи, суспільства і держави; правові режими окремих видів природних об'єктів (земель, надр, вод, лісів, атмосферного повітря, об'єктів природно-заповідного фонду); інституційно-правові механізми екологічного управління, контролю та оцінки впливу на довкілля; юридична відповідальність за екологічні правопорушення, включаючи міжнародні злочини, такі як екоцид; а також нормативно-правові інструменти реалізації Цілей сталого розвитку ООН, Європейського зеленого курсу та кліматичного права в Україні й умовах європейської інтеграції

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» є формування у здобувачів освіти цілісних знань про правове регулювання охорони довкілля та використання природних ресурсів, а також оволодіння навичками застосування екологічного законодавства для забезпечення сталого розвитку та національної екологічної безпеки в сучасних умовах.

Основним завданням навчальної дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» є ознайомлення здобувачів із понятійно-категоріальним апаратом, системою та джерелами екологічного права; аналізування змісту конституційних екологічних прав людини, механізмів доступу до екологічної інформації та правосуддя з екологічних питань; дослідження правової природи дозвільних процедур, оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки; вивчення матеріально-правових підстав притягнення суб'єктів до відповідальності за порушення екологічного законодавства, а також специфіки фіксації екологічних збитків в умовах воєнного стану; а також відпрацювання практичних навичок правового аналізу висновків оцінки, складання позовних заяв про відшкодування шкоди довкіллю, розроблення екологічних комплаєнс-програм для бізнесу та застосування міжнародно-правових стандартів сталого розвитку в юридичній практиці.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Екологічне право та сталий розвиток» забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей і програмних результатів:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК09	Здатність працювати в команді.
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК15	Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
ПРН17	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права	12	2	4			6	11		1			10
Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку	12	2	4			6	12	1	1			10
Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері	12	2	4			6	12	1	1			10
Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля	12	2	4			6	12	1	1			10
Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр	12	2	4			6	14	1	1			12
Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду	16	4	4			8	15	1	2			12
Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	16	4	4			8	15	1	2			12
Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення	16	4	4			8	15	1	2			12
Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права	14	2	4			8	15	1	2			12
Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	14	2	4			8	15	1	2			12
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права

Предмет, метод та система екологічного права України. Екологічні правовідносини: об'єкти, суб'єкти та їх класифікація. Система принципів екологічного права та їх правозастосовне значення. Джерела екологічного права та співвідношення з нормами міжнародного права. Місце екологічного права в системі права України та його зв'язок із земельним і цивільним правом.

Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку

Право на сприятливе довкілля: конституційні гарантії та міжнародні стандарти. Доступ до інформації та правосуддя з екологічних питань. Участь громадськості у прийнятті екологічно значущих рішень як вимога демократії. Гендерна рівність та інклюзивність у доступі до природних ресурсів. Право на екологічну освіту та формування культури сталого споживання.

Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері

Система та компетенція органів управління в галузі охорони довкілля. Екологічне нормування, стандартизація та ліцензування. Правові засади екологічного моніторингу та державного кадастру природних ресурсів. Державний нагляд (контроль) за дотриманням екологічного законодавства. Екологічна експертиза та стратегічна екологічна оцінка.

Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля

Поняття та юридичне значення процедури оцінки впливу на довкілля. Суб'єкти та етапи здійснення оцінки впливу на довкілля. Правовий статус висновку з оцінки впливу на довкілля та його вплив на провадження господарської діяльності. Громадські обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля. Відповідальність за порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр

Правові основи охорони земель та раціонального землекористування. Юридичні заходи боротьби з деградацією та забрудненням ґрунтів. Право власності на надра та порядок надання їх у користування. Охорона надр при видобуванні корисних копалин. Відповідальність за порушення земельного та гірничого законодавства.

Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів

Правовий режим водокористування та заходи охорони водних об'єктів. Охорона атмосферного повітря: дозвільна система та обмеження викидів. Правові засади використання, охорони та відтворення лісів. Правовий захист рослинного і тваринного світу. Особливості юридичної відповідальності за порушення правил лісокористування та охорони вод.

Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду

Категорії та правовий статус територій природно-заповідного фонду України. Режим охорони біосферних заповідників та національних парків. Правові засади формування екологічної мережі України. Міжнародно-правовий статус заповідних об'єктів. Юридична відповідальність за пошкодження об'єктів заповідного фонду.

Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення

Поняття та види екологічних правопорушень (адміністративні, кримінальні). Цивільно-правова відповідальність. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність у сфері екології. Особливості судового розгляду екологічних спорів. Поняття екоциду як злочину проти миру та безпеки людства.

Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення

Правові механізми фіксації екологічної шкоди внаслідок збройної агресії. Міжнародно-правовий захист довкілля під час війни. Правові аспекти розмінування та екологічної реабілітації територій. Особливості екологічного нагляду на деокупованих територіях. Правове забезпечення відновлення та повоєнного відновлення екосистем.

Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права

Концепція сталого розвитку: правові засади та міжнародні джерела. Цілі сталого розвитку ООН та їх імплементація в законодавство України. Правові основи «зеленої» економіки та енергоефективності. Кліматичне право: Паризька угода та адаптація до змін клімату. Європейський зелений курс і гармонізація екологічного права України.

Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля

Основні напрями та принципи міжнародного екологічного співробітництва. Міжнародні екологічні організації та їх роль у формуванні права. Глобальні та регіональні екологічні конвенції. Правове регулювання транскордонного переміщення відходів. Співпраця України з ЄС у галузі охорони довкілля та сталого розвитку.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права	2	0
2	Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку	2	1
3	Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері	2	1
4	Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля	2	1
5	Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр	2	1
6	Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів	2	1
7	Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду	4	1
8	Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	4	1
9	Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення	4	1
10	Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права	2	1
11	Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	2	1
Усього годин		28	10

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права	4	1
2	Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку	4	1
3	Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері	4	1
4	Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля	4	1
5	Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр	4	1
6	Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів	4	1
7	Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду	4	2
8	Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	4	2
9	Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення	4	2
10	Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права	4	2
11	Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	4	2
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права

Мета: системне засвоєння знань про предмет, метод, принципи та джерела екологічного права України, сутність екологічних правовідносин та характер його зв'язків із суміжними правовими галузями.

Питання для обговорення:

1. Як у вітчизняній доктрині визначається предмет, специфіка методів та внутрішня система екологічного права України?
2. З яких елементів складаються екологічні правовідносини та яка класифікація їхніх суб'єктів та об'єктів?
3. Яку правозастосовну роль відіграє система принципів екологічного права у забезпеченні сталого розвитку?
4. Як побудована ієрархічна структура джерела вітчизняного інформаційного права та її кодифікація?
5. Які особливості визначають місце екологічного права в загальній системі та його безпосередній зв'язок із земельним і цивільним правом?
6. Які правові інструменти використовуються для розв'язання колізій між приватними майновими інтересами та публічними екологічними пріоритетами?

Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку

Мета: ґрунтовне вивчення конституційного права на сприятливе довкілля, гарантій доступу до інформації, правосуддя та засад інклюзивності у сфері природокористування.

Питання для обговорення:

1. Які конституційні гарантії та міжнародні стандарти визначають зміст права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля?
2. Які правові механізми забезпечують безперешкодний доступ громадян до екологічної інформації та правосуддя?

3. Як реалізується право громадськості на участь у прийнятті екологічно значущих управлінських рішень як вимога демократії?

4. Які нормативні вимоги забезпечують гендерну рівність, інклюзивність та справедливість у доступі до природних ресурсів?

5. Як право на екологічну освіту впливає на формування національної культури сталого споживання?

Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері

Мета: комплексне опанування інституційної системи екологічного управління, інструментів нормування, стандартизації, моніторингу та стратегічної екологічної оцінки.

Питання для обговорення:

1. Як побудована система та які межі компетенції органів загального та спеціального управління в галузі охорони довкілля?

2. Що становить нормативну основу екологічного нормування, лімітування, стандартизації та ліцензування?

3. Які правові засади регламентують функціонування екологічного моніторингу та державного кадастру природних ресурсів?

4. Який чіткий процесуальний порядок встановлено для здійснення державного нагляду чи Держекоінспекцією?

5. Яку юридичну природу, функції та відмінності мають інститути екологічної експертизи та стратегічної екологічної оцінки?

6. Як розмежовуються повноваження центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час виявлення екологічних правопорушень?

Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля

Мета: детальний аналіз юридичної природи та стадій процедури оцінки впливу на довкілля, статусу висновку з оцінки впливу на довкілля та засад відповідальності у цій сфері.

Питання для обговорення:

1. Що становить юридичне поняття і яке значення має процедура оцінки впливу на довкілля?

2. Які суб'єкти беруть участь та які послідовні етапи здійснення процедури оцінки впливу на довкілля передбачені законом?

3. Який правовий статус висновку з оцінки впливу на довкілля та як він впливає на провадження господарської діяльності?

4. Як організовано проведення громадських обговорень та врахування їхніх результатів у процесі оцінки впливу на довкілля?

5. Яка юридична відповідальність настає за порушення законодавства чи умисне ухилення від процедури оцінки впливу на довкілля?

Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр

Мета: критичне переосмислення правових засад охорони ґрунтів, реалізації права власності на надра, дозвільних процедур гірничого користування та відповідальності за деградацію ресурсів.

Питання для обговорення:

1. Які правові основи встановлено для охорони земель, рекультивації та раціонального землекористування?

2. Які юридичні заходи та санкції застосовуються для боротьби з деградацією, виснаженням та забрудненням ґрунтів?

3. Як реалізується право власності на надра та який нормативний порядок надання їх у користування?

4. Які екологічні вимоги висуваються до охорони надр під час розробки та видобування кописних копалин?

5. Які матеріально-правові особливості має відповідальність за порушення земельного та гірничого законодавства?

6. Як право визначає умови припинення спеціального дозволу на користування надрами у разі порушення екологічних вимог?

Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів

Мета: наукове дослідження правових режимів водокористування, дозвільної системи викидів в атмосферу, відтворення лісів та юридичної відповідальності у цих сферах.

Питання для обговорення:

1. Який правовий режим водокористування та які юридичні заходи охорони водних об'єктів від забруднення діють у праві?
2. Як побудована дозвільна система, лімітування та обмеження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря?
3. Які правові засади регламентують раціональне використання, охорону, захист та відтворення лісів?
4. Які інструменти забезпечують комплексний правовий захист рослинного і тваринного світу в Україні?
5. Які особливості має юридична відповідальність за порушення правил лісокористування та охорони водних ресурсів?

Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду

Мета: теоретичне осмислення класифікації територій природно-заповідного фонду, режимів біосферних заповідників, формування екомережі та засад відповідальності за пошкодження заповідних об'єктів.

Питання для обговорення:

1. Які категорії та який правовий статус територій і об'єктів природно-заповідного фонду України зафіксовані в законі?
2. Які особливості має жорсткий правовий режим охорони біосферних заповідників та національних природних парків?
3. Які нормативно-правові засади регламентують формування та розвиток екологічної мережі України?
4. Який міжнародно-правовий статус мають заповідні об'єкти світового значення на території України?
5. Які матеріально-правові ознаки визначають юридичну відповідальність за пошкодження або знищення об'єктів природно-заповідного фонду?
6. Як розмежовується господарська діяльність у буферних зонах та зонах антропогенних ландшафтів національних парків?

Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення

Мета: спрямоване формування знань про матеріально-правові склади екологічних кримінальних правопорушень та проступків, інструменти цивільних деліктів та доктрину екоциду.

Питання для обговорення:

1. Як у праві визначається поняття екологічного правопорушення та за якими ознаками класифікуються його види?
2. Які особливості мають склади адміністративних проступків та кримінальних правопорушень проти довкілля?
3. На яких засадах базується цивільно-правова деліктна відповідальність та розрахунок шкоди, заподіяної екологічними правопорушеннями?
4. За якими правилами застосовується дисциплінарна та матеріальна відповідальність працівників у сфері екології?
5. У чому полягає міжнародно-правова сутність та ознаки екоциду як злочину проти миру та безпеки людства?

Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення

Мета: концептуальне опанування нормативних методик фіксації воєнної екологічної шкоди, інструментів міжнародного захисту довкілля під час конфліктів і правового регулювання розмінування угідь.

Питання для обговорення:

1. Які правові механізми та спеціальні методики використовуються для фіксації екологічної шкоди внаслідок збройної агресії?
2. Як реалізується міжнародно-правовий захист навколишнього природного середовища під час ведення війни?
3. Які правові аспекти, дозвільні процедури та фінансування регламентують розмінування та екологічну реабілітацію територій?
4. Які особливості та правові обмеження має здійснення екологічного нагляду на деокупованих територіях?
5. Як нормативно побудовано правове забезпечення відновлення та повоєнного відтворення пошкоджених екосистем?
6. Яку роль відіграють міжнародні суди та репараційні механізми у стягненні збитків за шкоду, завдану довкіллю військовими діями?

Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права

Мета: аксіологічне розуміння правових засад концепції сталого розвитку, Цілей ООН, кліматичного права та інструментів імплементації Європейського зеленого курсу в Україні.

Питання для обговорення:

1. Що становить концепція сталого розвитку, які її фундаментальні правові засади та міжнародні джерела?
2. Як Цілі сталого розвитку ООН інтегруються та імплементуються в національне законодавство України?
3. Які правові основи та нормативні стимули визначають розвиток «зеленої» економіки, відновлюваної енергетики та енергоефективності?
4. Що становить собою кліматичне право як новий інститут екологічного права (аналіз Паризької угоди)?
5. Які нормативні механізми адаптації до змін клімату та регулювання викидів парникових газів діють в Україні?
6. Як Європейський зелений курс визначає завдання щодо гармонізації екологічного права України?
7. Які правові ризики для українських експортерів несе впровадження європейського механізму вуглецевого коригування імпорту?

Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля

Мета: наукове дослідження принципів міжнародного екологічного права, правового статусу глобальних конвенцій та засад транскордонного обігу небезпечних відходів.

Питання для обговорення:

1. Які основні напрями, імперативні норми та принципи визначають зміст міжнародного екологічного співробітництва?
2. Який правовий статус мають міжнародні екологічні організації та яка їхня роль у формуванні глобального права?
3. Як класифікуються та діють світові й регіональні екологічні конвенції, ратифіковані Україною?
4. Які жорсткі правила нормативного регулювання транскордонного переміщення та утилізації небезпечних відходів встановлено Базельською конвенцією?
5. На яких правових засадах та за якими програмами будується сучасна співпраця України з ЄС у галузі охорони довкілля?
6. Як міжнародне екологічне право врегульовує спори між державами у разі транскордонного забруднення навколишнього середовища?

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Екологічне право як комплексна галузь права	6	10
2	Тема 2. Екологічні права людини як основа соціальної складової сталого розвитку	6	10
3	Тема 3. Правове регулювання управління та контролю в екологічній сфері	6	10
4	Тема 4. Правовий режим оцінки впливу на довкілля	6	10
5	Тема 5. Правовий режим використання та охорони земель і надр	6	12
6	Тема 6. Правова охорона вод, атмосфери та лісових ресурсів	8	12
7	Тема 7. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду	8	12
8	Тема 8. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення	8	12
9	Тема 9. Екологічна безпека в умовах воєнного стану та відновлення	8	12
10	Тема 10. Сталий розвиток як стратегічний орієнтир екологічного права	8	12
11	Тема 11. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля	8	12
Усього годин		78	124

12.Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від навчальних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою самостійної роботи з дисципліни *«Екологічне право та сталий розвиток»* є засвоєння у повному обсязі навчальної програми, розвиток компетентностей, формування здатності бути активним учасником освітнього процесу, уміння самостійно опановувати теоретичні й прикладні знання, що спрямовані на поглиблене опрацювання нормативно-правового регулювання охорони довкілля та раціонального природокористування, аналіз механізмів реалізації екологічних прав громадян, дослідження процедур оцінки впливу на довкілля, вивчення специфіки фіксації воєнних екологічних збитків та імплементації стандартів Європейського зеленого курсу, а також дотримання принципів академічної доброчесності й превентивних механізмів запобігання плагіату.

Самостійна робота здійснюється у формі: виконання домашніх завдань; підготовки аналітичних доповідей, есе та рефератів з обов'язковим дотриманням стандартів академічної доброчесності; роботи з актами екологічного та земельного законодавства, міжнародними конвенціями, матеріалами судової практики, офіційними звітами Державної екологічної інспекції та методиками фіксації шкоди довкіллю внаслідок збройної агресії; доопрацювання матеріалів лекцій шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання теоретичної бази; роботи з глобальними інформаційними мережами, Державним земельним кадастром, електронними реєстрами висновків оцінки впливу на довкілля, цифровими архівами та науковими періодичними виданнями; опрацювання додаткової фахової літератури; складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення, а також практичного вирішення екологічно-правових задач щодо доступу до екологічної інформації, правової експертизи висновків ОВД, захисту заповідних територій, аналізу вуглецевого коригування імпорту та застосування норм міжнародного права щодо протидії екоциду.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які студенти мають виконувати обов'язково впродовж вивчення дисципліни. Вибіркові включають альтернативні завдання, серед яких здобувач на власний розсуд обирає конкретні завдання з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно виконати один з таких варіантів:

Варіант 1.

Здійсніть системний юридичний аналіз норм Орхуської конвенції з метою виділення правових критеріїв відмови у наданні публічної екологічної інформації.

Варіант 2.

Підготуйте реферат про систему та межі адміністративно-правових повноважень посадових осіб Держекоінспекції під час проведення позапланових перевірок підприємств.

Варіант 3.

Обґрунтуйте в аналітичному огляді правовий статус висновку з оцінки впливу на довкілля та його імперативну силу для провадження господарської діяльності.

Варіант 4.

Складіть порівняльну характеристику матеріально-правових підстав припинення спеціального дозволу на користування надрами у разі порушення екологічних вимог.

Варіант 5.

Проаналізуйте судову практику розгляду екологічних спорів щодо стягнення збитків, заподіяних внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Варіант 6.

Напишіть наукову доповідь про правовий статус, ієрархію категорій та процедуру зміни меж або скасування статусу територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.

Варіант 7.

Сформулюйте матеріально-правові ознаки та кримінально-правові критерії кваліфікації екоциду як злочину проти миру та безпеки людства.

Варіант 8.

Розгляньте правовий алгоритм застосування спеціальних методик розрахунку екологічної шкоди, заподіяної земельним та водним ресурсам внаслідок збройної агресії.

Варіант 9.

Висвітліть у формі есе правові ризики для українських експортерів у зв'язку із впровадженням європейського механізму вуглецевого коригування імпорту.

Варіант 10.

Оформіть юридичну довідку щодо умов, вимог та обмежень, встановлених Базельською конвенцією для здійснення транскордонного переміщення небезпечних відходів.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно обрати варіант та виконати наведені завдання. Вимоги до контрольної роботи: 8–12 сторінок тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1*). Слід опрацювати щонайменше 10–12 джерел. Використання сучасних наукових праць з екологічного права та захисту довкілля є обов'язковим. Дотримання принципів академічної доброчесності – засадничий принцип навчання. Здійснюйте коректне цитування використаних джерел. Заборонено плагіат: текст має бути оригінальним, з власним аналітичним та методологічним осмисленням. Максимальна кількість балів за виконану контрольну роботу – 50 балів.

Варіант 1.

1. Розкрийте предмет, метод, принципи та місце екологічного права в загальній системі права України.
2. Охарактеризуйте екологічні правовідносини, їхні елементи та класифікацію суб'єктів і об'єктів.

Варіант 2.

1. Проаналізуйте конституційні гарантії та міжнародні стандарти реалізації права людини на сприятливе довкілля.
2. Висвітліть правові механізми та форми участі громадськості у прийнятті екологічно значущих управлінських рішень.

Варіант 3.

1. Розгляньте систему та компетенцію органів загального і спеціального управління в галузі охорони довкілля.
2. Окресліть юридичну природу, функції та відмінності між екологічною експертизою та стратегічною екологічною оцінкою.

Варіант 4.

1. З'ясуйте юридичне поняття, суб'єктний склад та етапи здійснення процедури оцінки впливу на довкілля.
2. Опишіть нормативні вимоги та процесуальний порядок проведення громадських обговорень у процесі оцінки впливу на довкілля.

Варіант 5.

1. Обґрунтуйте правові основи охорони земель, рекультивациі та заходи боротьби з деградацією і забрудненням ґрунтів.
2. Порівняйте право власності на надра з порядком та підставами надання їх у спеціальне користування.

Варіант 6.

1. Визначте правовий режим водокористування та дозвільну систему обмеження викидів забруднюючих речовин в атмосферу.
2. Проілюструйте особливості юридичної відповідальності за порушення правил лісокористування та охорони рослинного світу.

Варіант 7.

1. Аргументуйте правовий статус, класифікацію та специфіку охорони біосферних заповідників та національних парків.
2. Поясніть нормативно-правові засади формування екологічної мережі України та міжнародний статус заповідних об'єктів.

Варіант 8.

1. Обговоріть поняття, види та критерії класифікації екологічних правопорушень за національним законодавством.
2. Критикуйте засади цивільно-правової деліктної відповідальності та порядок відшкодування шкоди довкіллю.

Варіант 9.

1. Сформулюйте правові механізми фіксації екологічної шкоди та міжнародно-правовий захист довкілля під час війни.
2. Деталізуйте особливості екологічного нагляду на деокупованих територіях та правові аспекти гуманітарного розмінування.

Варіант 10.

1. Оцініть Цілі сталого розвитку ООН та нормативні механізми адаптації до змін клімату в межах Паризької угоди.

Класифікуйте завдання Європейського зеленого курсу щодо гармонізації екологічного законодавства України

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- Coursera (Introduction to Environmental Law and Policy: <https://www.coursera.org/learn/environmental-law>; Global environmental management: <https://www.coursera.org/learn/global-environmental-management>);
- edX (Organizing for Environmental Justice and Equitable Solutions: <https://www.edx.org/learn/environmental-science/the-university-of-maryland-college-park-stakeholder-collaboration-organizing-for-environmental-justice-and-equitable-solutions>; Transforming Our World: Achieving the Sustainable Development Goals: <https://www.edx.org/learn/sustainable-development/sdg-academy-transforming-our-world-achieving-the-sustainable-development-goals>; Data for Better Lives: A New Social Contract: <https://www.edx.org/learn/data-analysis/world-bank-group-data-for-better-lives-a-new-social-contract>);
- Prometheus (Енергетика для відбудови: шлях до сталого розвитку громад: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/energy-for-reconstruction/>; Екологічна безпека та ризики для громад і територій в умовах війни: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/environmental-security-and-risks/>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Що є предметом екологічного права України?
2. З яких елементів складаються екологічні правовідносини?
3. Які самостійні принципи покладено в основу екологічного права?
4. Що становить систему джерел екологічного права?
5. Як екологічне право пов'язане із земельним та цивільним правом?
6. Як реалізується конституційне право людини на сприятливе довкілля?
7. Що таке «екологічна інформація» за чинним законодавством?
8. Які форми участі громадськості у прийнятті екологічних рішень зафіксовані законом?
9. Які органи виконавчої влади здійснюють державне управління в екологічній сфері?
10. Яка компетенція Державної екологічної інспекції України?
11. Що таке екологічне нормування та лімітування?
12. Що становить собою державний кадастр природних ресурсів?
13. Що таке «стратегічна екологічна оцінка» та яке її значення?
14. Що становить юридичне поняття «оцінка впливу на довкілля»?
15. Які суб'єкти беруть участь у процедурі здійснення оцінки впливу на довкілля?
16. Яку юридичну силу має висновок з оцінки впливу на довкілля?
17. Які правові наслідки несе ухилення підприємства від процедури оцінки впливу на довкілля?
18. Що становить правовий режим охорони земель сільськогосподарського призначення?
19. Які юридичні заходи застосовуються для боротьби з деградацією ґрунтів?
20. Хто є власником надр в Україні за Конституцією?
21. Який нормативний порядок надання надр у користування?
22. Що є підставою для припинення спеціального дозволу на користування надрами?
23. Що становить правовий режим загального та спеціального водокористування?
24. Як право регулює охорону атмосферного повітря від промислового забруднення?
25. Які нормативні акти регулюють охорону, захист та відтворення лісів?
26. Які категорії територій входять до природно-заповідного фонду України?
27. Які особливості правового режиму біосферних заповідників?
28. Що таке «екологічна мережа України» та як вона формується?
29. Які види юридичної відповідальності передбачено за екологічні правопорушення?
30. Що є матеріальною підставою цивільно-правової відповідальності за шкоду довкіллю?
31. Як здійснюється розрахунок шкоди, заподіяної екологічними порушеннями?
32. Що таке «екоцид» у міжнародному та національному кримінальному праві?
33. Які правові механізми використовуються для фіксації екологічної шкоди під час війни?
34. Як міжнародне гуманітарне право захищає довкілля під час збройних конфліктів?
35. Які нормативно-правові вимоги висуваються до гуманітарного розмінування угідь?
36. Що становить концепція сталого розвитку у правовому вимірі?
37. Як Цілі сталого розвитку ООН імплементуються в законодавство України?
38. Які міжнародні зобов'язання України впливають із Паризької кліматичної угоди?
39. Що таке «Європейський зелений курс» (European Green Deal)?
40. Які принципи регулюють транскордонне переміщення небезпечних відходів?

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод – подається фактичний матеріал, висвітлюються положення нормативно-правових актів тощо (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю: у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), вирішення кросвордів, контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо.

для підсумкового контролю: проведення підсумкового контролю (усна та/або письмова відповідь, тестування тощо).

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60												Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	Самостійна робота		
4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	5 балів	5 балів	4 бали	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Екологічне право та сталий розвиток» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21. Рекомендована література

1. Екологічне право: підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.]; за заг. ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2021. 552 с. http://elibrary.collegesnau.com/wp-content/uploads/2024/12/Eco_pravo_2021.pdf
2. Екологічне право у схемах та визначеннях: навч. посіб. / за заг. ред. К.Р. Резворович. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с. https://www.fpk.in.ua/images/biblioteka/2bac_pravo/2022-Ekologichne-pravo-v-skhemakh.pdf
3. Екологічне право: курс лекцій / укл.: О.В. Надьон, О.М. Данілін, О.В. Савченко, Т.О. Луценко, Д.І. Кіреєнко. Харків: НУЦЗУ, 2022. 172 с. <https://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19238/1/Екологічне%20право%20Курс%20лекцій.pdf>
4. Екологічне право: навч. посіб. / К.Р. Резворович, О.С. Юнін, Р.С. Кірін та ін. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. 318 с. https://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/134008/mod_resource/content/1/posibnik_2020.pdf
5. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Загальна частина: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/190?show=full&locale-attribute=en>
6. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Спеціальна та Особлива частини: підручник. К.: НУБіП. 278 с. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/189>
7. Стратегія сталого розвитку: підручник / за заг. ред. В.М. Боголюбова. Херсон: Олді-плюс, 2012. 444 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052276.pdf>
8. Чечерський В.І. Екоцид: проблемні питання визначення та кваліфікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 89(2). С. 321–328. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.48>
9. Чечерський В.І. Ефективність впровадження спеціалізації прокурорів на прикладі спеціалізованих екологічних прокуратур. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: ПРАВО*. 2023. Вип. 75(3). С. 123-128. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.3.20>
10. Чечерський В.І. Про необхідність екологічної спеціалізації в органах поліції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: ПРАВО*. 2024. Вип. 86(1). С. 289-293. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.43>